

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра соціальної роботи та реабілітації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету
Інна САВИЦЬКА
« _____ » _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри *соціальної
роботи та реабілітації*
Протокол № 5 від 9 травня 2023 р
Завідувач кафедри
Ірина СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Соціальна робота»
першого (бакалаврського) рівня
Ірина ДЕМЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА ГЕРОНТОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 231 «Соціальна робота»

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

(назва освітньо-професійної програми)

факультет гуманітарно-педагогічний

(назва факультету)

розробник Демченко І.І., д-р. пед. наук, проф.

Опис навчальної дисципліни
«Соціальна геронтологія»

Галузь знань, спеціальність (спеціалізація), освітній ступінь		
Галузь знань	23 «Соціальна робота» (шифр і назва)	
Спеціальність	231 «Соціальна робота» (шифр і назва)	
Освітньо-професійна програма	«Соціальна робота»	
Освітній ступінь	Бакалавр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	четвертий	четвертий
Семестр	восьмий	восьмий
Лекційні заняття	45 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	45 год.	8 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90 год.	162 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин: аудиторних самостійної роботи студента	6 год. 6 год.	—

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Освітній компонент «Соціальна геронтологія» є вибіркоким (цикл спеціальної (фахової) підготовки).

Мета курсу полягає в оволодінні студентами теоретичними знаннями про особливості психічного, особистісного, соціального розвитку людей похилого віку та практичними навичками з основних напрямів надання соціально-психологічної допомоги, методами професійної соціально-психологічної реабілітації з літніми людьми.

Основними завданнями курсу є: ознайомлення студентів зі змістом соціальної геронтології як галузі наукових знань; оволодіння студентами теоретичними знаннями про особливості психічного, фізичного, соціального розвитку людей похилого віку; набуття практичних навичок з основних напрямів надання соціально-психологічної допомоги людям похилого віку та соціально-психологічної реабілітації.

У результаті вивчення освітнього компоненту здобувач вищої освіти повинен:

- **знати** історичні аспекти становлення соціальної геронтології; вікові та психоемоційні вікові зміни; соціальні проблеми літніх людей; особливості стану здоров'я геронтологічної групи населення; зміст, сучасний стан соціальної роботи з літніми людьми та особами похилого віку в Україні; методи соціально-психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку.

- **вміти** застосовувати отримані теоретичні знання для оцінки процесів та явищ у практичному середовищі; використовувати отримані теоретичні знання в майбутній професійній діяльності та громадському житті, проводити аналіз демографічної ситуації в районі (на території) дії закладу соціальної роботи; виявляти основні проблеми людей похилого віку і, виходячи із цього, планувати індивідуальну роботу з клієнтами геронтологічної групи; застосовувати методи соціально-психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку.

Набуття компетентностей:

інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

1. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів (ФК2).
2. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів (ФК9).
3. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси отримувачів соціальних послуг (ФК9).
4. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи (ФК16).
5. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері. (ФК18).

Програмні результати навчання (ПРН)

1. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки

(ПРН 5).

2. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога (ПРН 14).

3. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки (ПРН 15).

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи соціальної геронтології

Тема 1. Соціальна геронтологія як наука

Поняття про сучасну геронтологію як науку. Об'єкт, принципи і завдання соціальної геронтології. Історичні аспекти становлення соціальної геронтології як науки. Трагування понять «група», «покоління» та «когорта» як інтегральна дефініція сукупності старших людей.

Тема 2. Теорії старіння та старості, як підґрунтя до визначення вікових меж старості

Біологічних теорії старіння. Соціально-психологічні теорії старіння. Психологічні підходи до процесу старіння. Комплексні теорії старіння.

Тема 3. Основи визначення меж старості

Поняття віку та особливості визначення меж старості. Основи медико-біологічного та психологічного визначення меж старості. Підґрунтя вікового поділу в психології. Віковий поділ у демографії. Досвід вікового поділу в юриспруденції та соціології. Економічні передумови вікового поділу. Соціологічні основи визначення меж старості.

Тема 4. Старіння населення як соціально-демографічний процес

Старіння населення як соціально-демографічна проблема. Демографічна криза і її наслідки. Основні проблеми в демографічній сфері довоєнного періоду. Високий рівень постаріння населення України: виклики і перспективи (фінансово-економічні наслідки демографічного старіння; старіння населення як імператив для розвитку системи освіти; старіння населення в Україні як виклик для системи охорони здоров'я; виклики щодо функціонування і розвитку житлового господарства та транспортної інфраструктури; вплив старіння на функціонування сімей та на шлюбно-сімейну структуру населення; старіння населення і проблеми взаємодії між поколіннями). Політика адаптації до умов старіння населення в Україні.

Тема 5. Літній вік як період розвитку людини

Загальна характеристика літнього віку. Закономірності і чинники психічного розвитку особистості в літньому віці. Механізми розвитку особистості в літньому віці. Види старіння. Кризи літнього віку

Тема 6. Анатомо-фізіологічні особливості людини в літньому віці

Нормальні зміни в організмі людини у процесі старіння. Хронічні тілесні хвороби людини в літньому віці. Старіння нервової системи людини . Психічні порушення в літньому віці. Чинники збереження здоров'я в літньому віці.

Тема 7. Вікові зміни особистості в літньому віці

Риси особистості в літньому віці. Емоційна сфера людини літнього віку. Уявлення літньої людини про себе. Проблеми пошуку смислу життя в літньому віці. Психологічні особливості жінок і чоловіків літнього віку.

Тема 8. Пізнавальна діяльність особистості літнього віку

Пізнавальна діяльність особистості літнього віку. Загальні особливості інтелектуальної діяльності в літньому віці. Динаміка окремих пізнавальних процесів у літньому віці. Мудрість як властивість пізнавальної діяльності.

Тема 9. Самореалізація людини літнього віку

Самореалізація людини літнього віку. Зміст, чинники і форми самореалізації особистості в літньому віці. Самореалізація людини літнього віку в навчанні і пізнанні . Самореалізація літньої людини та її професійна діяльність. Наставництво як сфера самореалізації людини літнього віку. Можливості самореалізації літньої людини у творчості

Тема 10. Міжособистісне спілкування людей літнього віку

Загальна характеристика міжособистісного спілкування літньої людини. Чинники міжособистісного спілкування людей літнього віку. Психологічні проблеми самотності в літньому віці. Людина літнього віку в родині. Міжособистісні стосунки подружжя літнього віку.

Тема 11. Людина літнього віку в суспільстві

Місце і роль літньої людини в сучасному суспільстві. Психологічні проблеми соціальної адаптації людей у літньому віці. Вихід на пенсію як соціально-психологічна проблема. Соціальна адаптація людини літнього віку до умов геріатричного пансіонату. Стереотипізація осіб літнього віку .

Тема 12. Психологічна і соціальна підтримка людей літнього вік

Надання психологічної допомоги людям літнього віку. Соціальна допомога і підтримка людей літнього віку та готовність до роботи з ними. Геронтоосвіта в контексті підтримки людей літнього віку. Підтримка родини людини літнього віку

Тема 13. Особливості соціальної роботи з геронтологічною групою клієнтів.

Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку. Завдання й форми

психологічної допомоги літнім людям. Специфіка діагностико-консультативної роботи з особами похилого віку. Соціально-педагогічний патронат людей похилого віку.

Тема 14. Соціальний потенціал людей старшого віку та його моделі

Специфіка вітчизняних реалій щодо використання соціального потенціалу. Життєва перспектива як ядро життєтворчого компоненту соціального потенціалу. Гуманістично орієнтована модель соціального потенціалу людей старшого віку. Проблемно-подієвий підхід до аналізу життєвих перспектив людей старшого віку.

Тема 15. Успішне та активне старіння

Моделі актуалізації соціального потенціалу людей старшого віку в розвинених країнах. Модель політики успішного старіння. Модель політики активного старіння. Сучасна європейська модель політики старіння.

Тема 16. Гармонійне і повноцінне життя людини в літньому віці

Сутність та основні принципи реабілітації. Психотерапевтичні та психокорекційні методи соціально-психологічної реабілітації людей похилого віку. Технологія психотерапевтичного спілкування з клієнтом похилого віку.

Тема 17. Методи соціально-психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку

Сутність та основні принципи реабілітації. Психотерапевтичні та психокорекційні методи соціально-психологічної реабілітації людей похилого віку. Технологія психотерапевтичного спілкування з клієнтом похилого віку.

Тема 18. Забезпечення соціально-педагогічної підтримки якості життєдіяльності людей похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування

Самотність як одна із складних проблем сучасної людини. Поняття життєдіяльності особистості. Особливості оцінки потреб людей похилого віку. Освіта літніх людей. Соціально-педагогічна послуга «Університет третього віку».

Тема 19. Оздоровчо-рекреаційна рухова активність як основа активного довголіття людей похилого віку в системі наукового знання

Проблема збереження здоров'я осіб похилого віку у науковому дискурсі. Систематизація досліджень із проблеми залучення осіб похилого віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Вплив оздоровчо-рекреаційної активності на уповільнення темпів старіння організму осіб похилого віку. Модель політики активного старіння у вітчизняних та закордонних дослідженнях.

Тема 20. Нова модель старості, місце та роль людей похилого віку України

Теоретичний базис активного старіння населення України. Специфіка організації соціальної роботи з літніми людьми в Україні: досягнення, недоліки та

перспективи розвитку. Соціальна робота з людьми похилого віку в аспекті соціальної комунікації. Вітчизняний та зарубіжний досвід демонстрації місії соціального працівника через соціальний телевізійний подукт. Роль телебачення у комплексному підході до вирішення питань соціального захисту людей похилого віку. Особливості соціального медійного проекту – телевізійної програми «50 +». Актуальні проблеми активного старіння у сучасному суспільстві.

2. Структура навчальної дисципліни «Соціальна геронтологія»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Основи соціальної геронтології												
Тема 1. Соціальна геронтологія як наука	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2. Теорії старіння та старості, як підґрунтя до визначення вікових меж старості	8	2	2			4	8					8
Тема 3. Основи визначення меж старості	8	2	2			4	8		2			6
Тема 4. Старіння населення як соціально-демографічний процес	8	2	2			4	8					8
Тема 5. Літній вік як період розвитку людини	8	2	2			4	8					8
Тема 6. Анатомо-фізіологічні особливості людини в літньому віці	8	2	2			4	8					8
Тема 7. Вікові зміни особистості в літньому віці	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 8. Пізнавальна діяльність особистості літнього віку	8	2	2			4	8					8
Тема 9. Самореалізація людини літнього віку	8	2	2			4	8					8
Тема 10. Міжособистісне спілкування людей літнього віку	8	2	2			4	8					8
Тема 11. Людина літнього віку в суспільстві	8	2	2			4	8					8
Тема 12. Психологічна і соціальна підтримка людей літнього віку	8	2	2			4	8					8
Разом за модулем 1	96	24	24			48	96	4	4			82
Модуль 2. Особливості соціальної роботи з геронтологічною групою												
Тема 12. Психологічна і соціальна підтримка людей літнього віку	8	2	2			4	8					8
Тема 13. Особливості соціальної роботи з геронтологічною групою клієнтів	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 14 Соціальний потенціал людей старшого віку та його моделі	8	2	2			4	8					8
Тема 15. Успішне та активне старіння	8	2	2			4	8					8
Тема 16. Гармонійне і повноцінне життя людини в літньому віці	8	2	2			4	8					8
Тема 17. Методи соціально-психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку	20	5	5			10	20	2	2			16
Тема 18. Забезпечення соціально-педагогічної підтримки якості життєдіяльності людей похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування	8	2	2			4	8					8
Тема 19. Оздоровчо-рекреаційна рухова активність як основа активного довголіття людей похилого віку в системі наукового знання	8	2	2			4	8					8
Тема 20. Нова модель старості, місце та роль людей похилого віку України	8	2	2			4	8					8
Разом за модулем 2	84	21	21			42	84	4	4			82
Усього годин	180	45	45			90	180	8	8			164

3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість
1	Тема 1. Соціальна геронтологія як наука	4
2	Тема 2. Теорії старіння та старості, як підґрунтя до визначення вікових меж	4
3	Тема 3. Основи визначення меж старості	4
4	Тема 4. Старіння населення як соціально-демографічний процес	4
	Тема 5. Літній вік як період розвитку людини	4
5	Тема 6. Анатомо-фізіологічні особливості людини в літньому віці	4
7	Тема 7. Вікові зміни особистості в літньому віці	4
8	Тема 8. Пізнавальна діяльність особистості літнього віку	4
9	Тема 9. Самореалізація людини літнього віку	4
10	Тема 10. Міжособистісне спілкування людей літнього віку	4
11	Тема 11. Людина літнього віку в суспільстві	4
12	Тема 12. Психологічна і соціальна підтримка людей літнього віку	4
13	Тема 13. Особливості соціальної роботи з геронтологічною групою клієнтів	4
14	Тема 14 Соціальний потенціал людей старшого віку та його моделі	4
15	Тема 15. Успішне та активне старіння	4
16	Тема 16. Гармонійне і повноцінне життя людини в літньому віці	4
17	Тема 17. Методи соціально-психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку	4
18	Тема 18. Забезпечення соціально-педагогічної підтримки якості життєдіяльності людей похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування	4
19	Тема 19. Оздоровчо-рекреаційна рухова активність як основа активного довголіття людей похилого віку в системі наукового знання	4
20	Тема 20. Нова модель старості, місце та роль людей похилого віку України	4
	Разом	45

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Не передбачено робочим навчальним планом	—

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Не передбачено робочим навчальним планом	—

7. Теми самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Геронтологія – наука майбутнього.	4
2	Ейджизм як соціальна проблема та шляхи її подолання	4
3	Підходи до класифікації вікової структури населення	4
4	Топ-5 біомаркерів старіння, доведених наукою, і неправдиві ознаки закінчення молодості.	4
5	Фактори, які впливають на розвиток психічних хвороб у людей похилого віку	4
6	Життєві перспективи людей похилого віку	4
7	Похилий вік: часові перспективи життя	4
8	Вікові межі та маркери старості як характеристики соціально-вікової групи похилих	4
9	Мудрість приходить з роками.	4
10	Самореалізація літніх осіб у професійній діяльності	4
11	Успішне наставництво	4
12	Статус людини похилого віку в суспільстві	4
13	Соціальна адаптація у старості	4
14	Комунікативна сфера людини похилого віку	4
15	Соціальний потенціал людей старшого та похилого віку	4
16	Сучасна європейська модель політики старіння	4
17	Форми психологічної підтримки родини людини літнього віку	10
18	Соціально-педагогічна послуга «Університет третього віку»	4
19	Оздоровчо-рекреаційна активність людей похилого віку	4
20	Соціальну рекламу для людей похилого віку проблеми оздоровлення літніх людей похилого віку	4
		90

8. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентів

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Магістр» Спеціальність 231 «Соціальна робота»	Кафедра соціальної роботи та реабілітації 2023-2024 навч. рік	Комплексна контрольна робота № 4 з дисципліни «Соціальна геронтологія»	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Сопівник І.В. 2023 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Основні категорії та поняття геронтології.			
2. Об'єкт, принципи і завдання соціальної геронтології.			
Тестові завдання			
1. Соціальна геронтологія вивчає: а) хвороби літніх людей; б) причини хвороб літніх; с) вплив умов життя на процес старіння			

2. Дослідження, в яких соціальні факти пояснюються через психофізіологічні, психічні, правові, економічні та ін. факти, називається: а) соціальним; б) соціологічним; с) прикладним
3. Питома вага літніх людей (60 років і старше) в суспільстві "демографічної старості" а) 5-6%; б) 12%; с) 20% і більше
4. Галузь психологічної науки, що вивчає закономірності етапів психічного розвитку та формування особистості протягом онтогенезу людини від народження до старості, - це: а) психологія розвитку; б) генетична психологія; с) вікова психологія
5. Зміну соціального статусу людини в старості викликано а) припиненням або обмеженням трудової діяльності; б) зміною способу життя; с) необхідністю психологічної адаптації в нових умовах
6. Індивідуальна програма реабілітації літніх осіб включає наступні розділи: а) медичну; б) соціальну; с) психологічну
7. Обчислення середньої тривалості майбутнього життя ґрунтується на коефіцієнтах а) по віковий народжуваності; б) перинатальної смертності; с) інший варіант
8. Система матеріального забезпечення в старості, при хворобі, втраті працездатності - це а) соціальне страхування; б) соціальне забезпечення; с) соціальне анкетування
9. Середня тривалість майбутнього життя - це а) середній вік постійно прописаного населення; б) середній вік вмираючих; с) число років, яке належить прожити даному поколінню народжених за умови збереження вікових показників смертності
10. Відповідно до класифікації літніми вважаються особи; а) старше 55 років; б) старше 65 років; с) старше 60 років

9. Методи навчання

Використання методів навчання в процесі викладання навчальної дисципліни зумовлено задоволенням освітніх потреб здобувачів, їхньою активністю, самостійністю, творчістю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі організаційні форми і методи:

- проведення навчальних лекцій, семінарів із застосуванням наочних методів (демонстрація, візуалізація, ілюстрація, презентація на паперових носіях чи мультимедійним комплексом у стаціонарному чи дистанційному форматі);

- застосування у час лекційних занять інтерактивних методик навчання, зокрема «мозковий штурм», «синтез думок», «суспільний проект», «коло ідей», «аналіз ситуації» тощо;

- проведення практичних занять у формі прес-конференції, брифінгів, круглих столів, конкурсів з використанням методів інтерактивного навчання «Мозковий штурм», «Коло ідей», «Робота в малих групах» аналіз конкретних ситуацій, ігри-тренування конкретних соціальних навичок, ігри з прихованими цілями сторін, ігри-дилеми тощо;

10. Методи і форми контролю

Видами контролю знань здобувачів вищої освіти, згідно з Положенням про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України є поточний контроль, проміжна та підсумкова

атестації (Положенням про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozh_ekzameni_zaliki_z_dopovnennyam_2021_dlya_saytu.pdf).

Методи контролю забезпечують одержання зворотної інформації про зміст, характер і досягнення в навчально-пізнавальній діяльності студентів і про ефективність праці викладача. Під час викладання навчальної дисципліни застосовують такі форми контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, як метод усного контролю, письмовий контроль (письмові відповіді на питання, предметний диктант, виконання репродуктивних, творчих, пошукових тощо завдань; тестовий контроль та ін.); екзамен.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

На вивчення 1 модуля відведено 2 кредит ECTS.

Рейтинг студента з дисципліни визначається за 100-бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з підсумкової атестації (іспиту, заліку) - 30 балів.

Кожний модуль теж оцінюється за 100-бальною шкалою (див. табл. 1).

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи **R_{НР}** (не більше 70 балів) визначається за формулою:

$$R_{НР} = 0,7 \cdot (R_{ЗМ} (1) \cdot 1 + R_{ЗМ} (2) \cdot 1 + R_{ЗМ} (3) \cdot 1) \cdot K_{Дис}$$

де R(1)ЗМ, R(2)ЗМ, R(3)ЗМ – рейтингові оцінки із 1, 2, 3 модулів за 100-бальною шкалою; K_{ДИС} – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

Таблиця 1

Розподіл балів за модулями

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи	Рейтинг з додаткової роботи	Рейтинг штрафний	Підсумкова атестація (іспит)	Загальна кількість балів
Модуль 1	Модуль 2					
0-100 балів	0-100 балів					
ПЗ 1 - 5 ПЗ 2 - 5 ПЗ 3 - 5 ПЗ 4 - 5	ПЗ 8 - 5 ПЗ 9 - 5	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100
СР 1 - 5 СР 2 - 5 СР 3 - 5 СР 4 - 5	СР 8 - 10 СР 9 - 10					
Тест 1 - 30	Тест 2 - 30					

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої

освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу вищої освіти за:

- отримання диплому I-го ступеню переможця студентської наукової конференції навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;

- отримання диплому переможця (I, II чи III місце) II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни чи спеціальності (напряму підготовки) у поточному навчальному році;

- отримання диплому (I, II чи III ступеню) переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з відповідної дисципліни у поточному навчальному році;

- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;

- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;

- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

На рейтинг з навчальної роботи може впливати рейтинг з додаткової роботи - до 20 балів і рейтинг штрафний (з від'ємним знаком) - до 5 балів.

Рейтинг з додаткової роботи визначається лектором і надається студентам за рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний РШТР не перевищує 5 балів і віднімається від РНР. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо. Допуском до підсумкової атестації є наявність не менше 60 балів із кожного змістового модуля та загалом із навчальної роботи не менше 42 балів. Підсумкова атестація проводиться у вигляді складання тестів, максимальна кількість балів за яку становить 100 балів. Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни РДИС (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи РНР (до 70 балів): $R_{ДИС} = R_{НР} + R_{АТ}$ Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 2.

Таблиця 2

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	не зараховано

11. Методичне забезпечення

1. Навчальний план підготовки майбутнього фахівця першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота.

2. Підручники та навчальні посібники.

3. Плани лекційних і практичних занять.

4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять.

5. Семестрові завдання для самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни.

6. Матеріали поточного та підсумкового контролю (контрольні завдання до практичних занять; завдання на модульні контрольні роботи для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу).

7. Методичні матеріали щодо виконання завдань для заочної форми навчання.

8. Перелік питань до екзамену. Екзаменаційні білети

13. Рекомендована література

Основна література

1. Гаркавенко Н.В., Собкова С.І. Соціальна психологія пізньої зрілості: навчальний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. у-т, 2020. 240 с.

2. Горецька О. Геронтопсихологія: навчальний посібник. – Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2017. 210 с.

3. Кухта М. Життєві стратегії старшого покоління в умовах соціальної напруженості. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін, 2017. Вип. 4 (18). С. 444-454.

4. Кухта М. Соціальний потенціал людей старшого віку в Україні: монографія. Київ: КНУКіМ, 2018. 304 с.

5. Кухта М.П. Соціальний потенціал людей старшого віку в Україні. [монографія] / М.П. Кухта. Київ : КНУКіМ. 2018. 304 с.

6. Павелків Р.В. Геронтопсихологія. Медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 476 с.

7. Помиткін Е.О., Рибалка В.В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: навчальний посібник. К.: Талком, 2020. 184 с.

8. Помиткін Е.О., Рибалка В.В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: навчальний посібник. К.: Талком, 2020. 184 с.

9. Соціальна робота на підприємстві : навч. посібник / Уклад.: Н. М. Коляда. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2017. 84 с.

12 Додаткова література

1. Ангелова А. О. (2017). Типологія релігійно-історичних моделей старості: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк».
2. Бедзір Василь. Шануй старість, це – твоє майбутнє. Урядовий кур'єр. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/shanuj-starist-ce-tvoje-majbutnye/>
3. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення і виклики та трансформації: аналіт. доп. / [Яблонський В. М., Бекешкіна І. Е. І елетш М. М. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. Київ: НІСД, 2020. 112 с.
4. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> .
5. Державна служба статистики України. Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2018 року / Статистичний збірник. Київ, 2018. 344 с. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2018/zb_gpnu2018.pdf .
6. Піонтківська О. Г. (2017). Основні чинники суспільної активності людей похилого віку.
7. Розпорядження КМУ від 26 липня 2018 р. № 530-р «Про затвердження Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку». Урядовий кур'єр від 03.08.2018. № 144.
8. Стан здоров'я народу України. Нові загрози та виклики / під ред. Коваленка В.М., Корнацького В.М. К.: Державна установа «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені акад. М.Д. Стражеска», 2020. 198 с.
9. Як живуть старі люди в Америці. URL: <https://macos.livejournal.com/1586809.html>

12. Інформаційні ресурси

1. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Про схвалення Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року. 11 січня 2018 р. № 10-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-derzhavnoyi-politiki-z-pitan-zdorovogo-ta-aktivnogo-dovgolittya-naseleण्या-na-period-do-2022-roku>
2. Урядовий портал. Андрій Рева: Автоматичне осучаснення пенсій почнеться з 1 березня 2019 року // Міністерство соціальної політики України, опубліковано 26 вересня 2018 року о 15:38. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/andrij-reva-avtomatichne-osuchasnennya-pensij-pochnetsya-z-1-bereznya-2019-roku>
3. ООН. Декларація тисячелеття Організації Об'єднаних Націй. Принята резолюцією 55/2 Генеральної Ассамблеї от 8 сентября 2000 года. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
4. ООН. Последующая деятельность по итогам второй Всемирной ассамблеи по проблемам старения // Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 19 декабря 2011 года. Шестдесят шестая сессия. Пункт 27 с повестки дня, 2012. 6 с. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/66/127> (дата звернення: 20.11.2018).
5. ООН. Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года. 2016. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/>

6. ООН. Доклад о Целях в области устойчивого развития, 2018 год. Нью Йорк, 2018. 36 с. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/TheSustainableDevelopmentGoalsReport2018-RU.pdf>

7. Геронтопсихологія як наука URL: <https://nuczu.edu.ua> > Articles > Ushak_geronto_pidr

8. Геронтопсихологія та психологічна допомога особам URL: <http://fs.onu.edu.ua> > metod > iipro > Kremen_GP

9. Геронтопсихологія. URL: <http://ipk.edu.ua> > 47-Herontopsykholohiia